

ฐานข้อมูลทางศาสนา วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น

จัดโดย

องค์การบริหารส่วนตำบลนิคมคำสร้อย

งานการศึกษา สำนักปลัด

องค์การบริหารส่วนตำบลนิคมคำสร้อย

คำนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราชการ ๒๕๖๐ มาตรา ๕๗ รัฐต้อง (๑) อนุรักษ์ ฟื้นฟู และส่งเสริม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมและจารีตประเพณีอันดีงามของท้องถิ่นและของชาติ และจัดให้มี พื้นที่สาธารณะ สำหรับกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชน ชุมชน และองค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่น ได้ใช้สิทธิและมีส่วน ร่วมในการดำเนินการด้วย

ภูมิปัญญาไทยมีความสำคัญอย่างยิ่ง ช่วยสร้างชาติให้เป็นปึกแผ่นมั่นคง สร้างความภาคภูมิใจและศักดิ์ศรี เกียรติภูมิ แก่คนไทย สามารถปรับ ประยุกต์หลักธรรมคาสอนทางศาสนาใช้กับชีวิตได้อย่างเหมาะสมสร้างความสมดุล ระหว่างคนกับสังคม และธรรมชาติได้อย่างยั่งยืน ช่วยเปลี่ยนแปลงปรับปรุงวิถีชีวิตของคนไทยให้เหมาะสมได้ตามยุค

งานการศึกษา องค์กรบริหารส่วนตำบลนิคมคำสร้อย ได้เล็งเห็นความสำคัญของภูมิปัญญา ท้องถิ่น จึงได้จัดทำ โครงการสำรวจฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น ปราชญ์ชาวบ้าน หรือปราชญ์ท้องถิ่นเพื่อให้ข้อมูลภูมิปัญญา ท้องถิ่น ปราชญ์ ชาวบ้าน หรือปราชญ์ท้องถิ่น ตำบลนิคมคำสร้อย อำเภอนิคมคำสร้อย จังหวัดมุกดาหาร เป็นปัจจุบัน และเพื่อสืบสานและ อนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สำคัญ และมีประโยชน์ไว้ไม่ให้สูญหายไปจากชุมชน และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าฐานข้อมูลภูมิ ปัญญาท้องถิ่น ปราชญ์ชาวบ้าน หรือปราชญ์ท้องถิ่น เล่มนี้จะเป็นประโยชน์ต่อสาธารณชนในการศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่น ปราชญ์ชาวบ้าน หรือ ปราชญ์ท้องถิ่น ต่อไป

สารบัญ

	หน้า
บทที่ ๑ บทนำ	๑
บทที่ ๒ วิธีการจัดทำฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น ปราชญ์ชาวบ้าน หรือปราชญ์ท้องถิ่น	๘
บทที่ ๓ ข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น ปราชญ์ชาวบ้าน หรือปราชญ์ท้องถิ่น	๑๔

บทนำ

พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ.๒๕๓๗ ภายใต้บังคับกฎหมาย องค์การบริหารส่วนตำบลมีหน้าที่ต้องบำรุงรักษาศิลปะ จารีต ประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรม อันดีของท้องถิ่น การจัดหาฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น ปราชญ์ชาวบ้าน หรือปราชญ์ท้องถิ่น เพื่อให้ข้อมูล ภูมิปัญญาท้องถิ่น ปราชญ์ชาวบ้าน หรือปราชญ์ท้องถิ่น ตำบลนิคมคำสร้อย อำเภอนิคมคำสร้อย จังหวัดมุกดาหาร เป็นปัจจุบัน และเพื่อสืบสานและอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สำคัญ และมีประโยชน์ไว้ไม่ให้สูญหายไปจาก ชุมชน และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น ปราชญ์ชาวบ้าน หรือปราชญ์ท้องถิ่น

๑. ที่ตั้งของหมู่บ้านหรือชุมชนหรือตำบล

องค์การบริหารส่วนตำบลนิคมคำสร้อย ตั้งอยู่ที่หมู่บ้าน โนนเกษม หมู่ที่ ๘ ตำบลนิคมคำสร้อย อำเภอ นิคมคำสร้อย จังหวัดมุกดาหารเป็นหน่วยงานบริหารราชการส่วนท้องถิ่น อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย ได้รับการจัดตั้งและยกฐานะจากสภาตำบลนิคมคำสร้อยเป็น องค์การบริหารส่วนตำบลนิคมคำสร้อย เมื่อวันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๐

ตำบลนิคมคำสร้อยมีเนื้อที่ ประมาณ ๒๖,๖๕๖.๒๕ ไร่ หรือประมาณ ๔๒.๖๕ ตารางกิโลเมตร มีเขตพื้นที่ในความรับผิดชอบทั้งหมด ๙ หมู่บ้าน แบ่งเป็น หมู่บ้านเต็มพื้นที่ ๔ หมู่บ้าน หมู่บ้านไม่เต็มพื้นที่ ๕ หมู่บ้าน อยู่ห่างจากอำเภอนิคมคำสร้อยไปทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ ระยะทาง ๒ กิโลเมตร ห่างจากจังหวัดมุกดาหาร ระยะทาง ๓๐ กิโลเมตร ห่างจากกรุงเทพมหานคร ระยะทาง ๖๑๒ กิโลเมตร

๒. ลักษณะภูมิประเทศ

สภาพพื้นที่ของตำบลนิคมคำสร้อยเป็นที่ราบสูงสลับกับพื้นที่ราบลุ่ม ลักษณะภูมิประเทศทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นอ่างเก็บน้ำห้วยขี้เหล็ก ทิศตะวันออกเฉียงใต้เป็นพื้นที่ราบสลับกับภูเขา ป่าไม้ พื้นที่เกษตรกรรม และวนอุทยานภูหมู มีอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่อื่น ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ ตำบลนาออก	อำเภอนิคมคำสร้อย	จังหวัดมุกดาหาร
ทิศใต้	ติดต่อกับ ตำบลโชคชัย ตำบลกุดแห่	อำเภอนิคมคำสร้อย อำเภอเลิงนกทา	จังหวัดมุกดาหาร จังหวัดยโสธร
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ ตำบลนาอุดม	อำเภอนิคมคำสร้อย	จังหวัดมุกดาหาร
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ ตำบลกกแดง	อำเภอนิคมคำสร้อย	จังหวัดมุกดาหาร

๓. ข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนประชากร

จำนวนประชากรในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลนิคมคำสร้อย สามารถแบ่งได้ดังนี้

หมู่ที่	หมู่บ้าน	จำนวนครัวเรือน	จำนวนประชากร (คน)			เนื้อที่ (ไร่)	ผู้ใหญ่บ้าน
			ชาย	หญิง	รวม		
หมู่บ้านในเขต อบต. เต็มพื้นที่ จำนวน ๔ หมู่บ้าน							
๔	ด่านมน	๘๒	๑๖๑	๑๕๔	๓๑๕		นายประสิทธิ์ วรรณช
๗	คำกั้ง	๓๗	๗๓	๕๕	๑๒๘		นายบุญมี คำนนท์
๑๐	ภูแฝงม้า	๑๙๙	๔๑๗	๔๐๘	๘๒๕		นายบุญยง หาสุข
๑๔	เหล่าสามัคคี	๘๖	๑๗๕	๑๘๒	๓๕๗		นายวิทยา หาสุข
รวม		๔๐๔	๘๒๖	๗๙๙	๑,๖๒๕		
หมู่บ้านในเขตพื้นที่ อบต. บางส่วน จำนวน ๕ หมู่บ้าน							
๖	เดชจ้านงค์	๙๖	๑๔๐	๑๖๒	๓๐๒		นายอำพร ดวงหอม
๘	โนนเกษม	๑๑๐	๑๙๐	๑๘๖	๓๗๖		นายพงษ์สิน ธน.หล้า
๙	โนนสว่าง	๗๕	๑๒๘	๑๕๗	๒๘๕		นายเทวา ธงวาส
๑๑	สุขสำราญ	๒๑	๓๕	๔๒	๗๗		นายณัฐพงษ์ ช่อวารินทร์
๑๓	คำแสนสุข	๓๔	๕๖	๕๖	๑๑๒		นายไพรัตน์ พุฒิพงษ์
รวม		๓๓๖	๕๔๙	๖๐๓	๑,๑๕๒		
รวมทั้งหมด		๗๓๗	๑,๓๗๕	๑,๔๐๒	๒,๗๗๗		

๔. ช่วงอายุและจำนวนประชากร

ข้อมูลประชากร แยกตามช่วงอายุ ประจำปี ๒๕๕๘

ช่วงอายุ	เพศชาย (คน)	เพศหญิง (คน)	รวม (คน)
น้อยกว่า ๑ ปีเต็ม	๖	๕	๑๑
๑ ปีเต็ม - ๒ ปี	๓๔	๒๔	๕๘
๓ ปีเต็ม - ๕ ปี	๔๕	๕๒	๙๗
๖ ปีเต็ม - ๑๑ ปี	๙๕	๑๐๖	๒๐๑
๑๒ ปีเต็ม - ๑๔ ปี	๖๐	๖๕	๑๒๕
๑๕ ปีเต็ม - ๑๗ ปี	๖๓	๖๖	๑๒๙
๑๘ ปีเต็ม - ๒๕ ปี	๑๕๑	๑๓๕	๒๘๖
๒๖ ปีเต็ม - ๔๙ ปี	๕๒๕	๕๒๙	๑,๐๕๔
๕๐ ปีเต็ม - ๖๐ ปีเต็ม	๒๐๗	๒๑๔	๔๒๑
มากกว่า ๖๐ ปีเต็ม ขึ้นไป	๑๘๙	๒๐๖	๓๙๕
รวม	๑,๓๗๕	๑,๔๐๒	๒,๗๗๗

บทนำ

พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ.๒๕๓๗ ภายใต้บังคับกฎหมาย องค์การบริหารส่วนตำบลมีหน้าที่ต้องบำรุงรักษาศิลปะ จารีต ประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรม อันดีของท้องถิ่น การจัดหาฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น ปราชญ์ชาวบ้าน หรือปราชญ์ท้องถิ่น เพื่อให้ข้อมูล ภูมิปัญญาท้องถิ่น ปราชญ์ชาวบ้าน หรือปราชญ์ท้องถิ่น ตำบลนิคมคำสร้อย อำเภอนิคมคำสร้อย จังหวัดมุกดาหาร เป็นปัจจุบัน และเพื่อสืบสานและอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สำคัญ และมีประโยชน์ไว้ไม่ให้สูญหายไปจาก ชุมชน และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น ปราชญ์ชาวบ้าน หรือปราชญ์ท้องถิ่น

๑. ที่ตั้งของหมู่บ้านหรือชุมชนหรือตำบล

องค์การบริหารส่วนตำบลนิคมคำสร้อย ตั้งอยู่ที่หมู่บ้าน โนนเกษม หมู่ที่ ๘ ตำบลนิคมคำสร้อย อำเภอ นิคมคำสร้อย จังหวัดมุกดาหารเป็นหน่วยงานบริหารราชการส่วนท้องถิ่น อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย ได้รับการจัดตั้งและยกฐานะจากสภาตำบลนิคมคำสร้อยเป็น องค์การบริหารส่วนตำบลนิคมคำสร้อย เมื่อวันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๐

บทนำ

พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ.๒๕๓๗ ภายใต้บังคับกฎหมาย องค์การบริหารส่วนตำบลมีหน้าที่ต้องบำรุงรักษาศิลปะ จารีต ประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรม อันดีของท้องถิ่น การจัดหาฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น ปราชญ์ชาวบ้าน หรือปราชญ์ท้องถิ่น เพื่อให้ข้อมูล ภูมิปัญญาท้องถิ่น ปราชญ์ชาวบ้าน หรือปราชญ์ท้องถิ่น ตำบลนิคมคำสร้อย อำเภอนิคมคำสร้อย จังหวัดมุกดาหาร เป็นปัจจุบัน และเพื่อสืบสานและอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สำคัญ และมีประโยชน์ไว้ไม่ให้สูญหายไปจาก ชุมชน และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น ปราชญ์ชาวบ้าน หรือปราชญ์ท้องถิ่น

๑. ที่ตั้งของหมู่บ้านหรือชุมชนหรือตำบล

องค์การบริหารส่วนตำบลนิคมคำสร้อย ตั้งอยู่ที่หมู่บ้าน โนนเกษม หมู่ที่ ๘ ตำบลนิคมคำสร้อย อำเภอ นิคมคำสร้อย จังหวัดมุกดาหารเป็นหน่วยงานบริหารราชการส่วนท้องถิ่น อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย ได้รับการจัดตั้งและยกฐานะจากสภาตำบลนิคมคำสร้อยเป็น องค์การบริหารส่วนตำบลนิคมคำสร้อย เมื่อวันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๐

วิธีการจัดทำฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น ปราชญ์ชาวบ้าน หรือปราชญ์ท้องถิ่น

วิธีการดำเนินการ/ขั้นตอน

๑. จัดทำโครงการ เพื่อเสนอขออนุมัติโครงการจากผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
๒. แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการจัดทำฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น ปราชญ์ชาวบ้าน หรือปราชญ์ท้องถิ่น
๓. สืบหาฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น ปราชญ์ชาวบ้าน หรือปราชญ์ท้องถิ่น
๔. บันทึกข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น ปราชญ์ชาวบ้าน หรือปราชญ์ท้องถิ่นลงในระบบฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น องค์กรบริหารส่วนตำบลนิกมคำสร้อย อำเภอนิกมคำสร้อย จังหวัดมุกดาหาร

เป้าหมายโครงการ

ปราชญ์ชาวบ้าน หรือปราชญ์ท้องถิ่น ตำบลนิกมคำสร้อย อำเภอนิกมคำสร้อย จังหวัดมุกดาหาร

สถานที่ดำเนินการ

เขตพื้นที่รับผิดชอบขององค์กรบริหารส่วน นิกมคำสร้อย อำเภอนิกมคำสร้อย จังหวัดมุกดาหาร

ฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น ตำบลนิคมคำสร้อย อำเภอนิคมน้ำคำสร้อย จังหวัดมุกดาหาร

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อสืบสานและอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สำคัญและมีประโยชน์ไว้ไม่ให้สูญหายไปจากชุมชน
๒. เพื่อให้ผู้รับการถ่ายทอดตระหนักถึงความสำคัญของภูมิปัญญาในท้องถิ่นของตนเอง อันจะนำไปสู่การอนุรักษ์และพัฒนาภูมิปัญญานั้น ๆ ต่อไป

ประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่ชาวบ้านคิดค้นขึ้น แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขพัฒนาแก้ปัญหา เป็นทั้งสติปัญญาและองค์ความรู้ทั้งหมดของชาวบ้าน ดังนั้น จึงมีความครอบคลุมเนื้อหาสาระและแนวทางดำเนินชีวิตในวงกว้าง ภูมิปัญญาท้องถิ่นประกอบไปด้วยองค์ความรู้ในหลายวิชา ดังที่ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ(๒๕๔๑) ได้จำแนกไว้รวม ๑๐ สาขา คือ

๑. สาขาเกษตรกรรม หมายถึง ความสามารถในการผสมผสานองค์ความรู้ ทักษะ และเทคนิคด้านการเกษตรกับเทคโนโลยี โดยการพัฒนาบนพื้นฐาน คุณค่าดั้งเดิม ซึ่งคนสามารถพึ่งพาตนเองในสภาพการณ์ต่าง ๆ ได้ เช่น การทำ การเกษตรแบบผสมผสาน การแก้ปัญหา การเกษตร เป็นต้น

๒. สาขาอุตสาหกรรมและหัตถกรรม (ด้านการผลิตและการบริโภค)

หมายถึง การรู้จักประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการแปรรูปผลผลิตเพื่อ ชะลอการเน่าเข้าตลาด เพื่อแก้ปัญหา ด้านการบริโภคอย่างปลอดภัย ประหยัด และเป็นธรรมอันเป็นกระบวนการให้ชุมชนท้องถิ่นสามารถพึ่งตนเองทาง เศรษฐกิจได้ ตลอดทั้งการผลิตและการจัดจำหน่ายผลผลิตทางหัตถกรรม เช่น การรวมกลุ่มของกลุ่มโรงงาน ยางพารา กลุ่มหัตถกรรม และอื่นๆ เป็นต้น

๓. สาขาการแพทย์ไทย หมายถึง ความสามารถในการจัดการป้องกันและ รักษาสุขภาพของคนในชุมชน โดยเน้น ให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองทาง ด้านสุขภาพและอนามัยได้

๔. สาขาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หมายถึง ความสามารถเกี่ยวกับการจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งอนุรักษ์ การพัฒนา และใช้ประโยชน์จากคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน

๕. **สาขากองทุนและธุรกิจชุมชน** หมายถึง ความสามารถในด้านบริหารจัดการ การค้าการสะสมและบริการกองทุน และธุรกิจชุมชน ทั้งที่เป็นเงินตราและ โภคทรัพย์เพื่อเสริมชีวิตความเป็นอยู่ของสมาชิกในชุมชน

๖. **สาขาสวัสดิการ** หมายถึง ความสามารถในการจัดสวัสดิการในการประกัน คุณภาพชีวิตของคนให้เกิดความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคม และ วัฒนธรรม

๗. **สาขาศิลปกรรม** หมายถึง ความสามารถในการผลิตผลงานทางด้านศิลปะ สาขาต่างๆ เช่น จิตรกรรม ประติมากรรม วรรณกรรม ทัศนศิลป์ คีตศิลป์ เป็นต้น

๘. **สาขาจัดการ** หมายถึง ความสามารถในการบริหารการจัดการดำเนินงาน ด้านต่างๆ ทั้งขององค์กรชุมชน องค์กรทางสังคมอื่นๆ ในสังคมไทย เช่น การจัดการองค์กรของกลุ่มแม่บ้านระบบผู้เฒ่าผู้แก่ในชุมชน เป็นต้น กรณีของการจัดการศึกษาเรียนรู้ นับได้ว่าเป็นภูมิปัญญาสาขาการจัดการที่มี ความสำคัญ เพราะการจัดการศึกษาเรียนรู้ดี หมายถึงกระบวนการเรียนรู้ พัฒนาและถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาไทยที่มีประสิทธิผล

๙. **สาขาภาษาและวรรณกรรม** หมายถึง ความสามารถผลิตผลงาน เกี่ยวกับด้านภาษา ทั้ง ภาษาถิ่น ภาษาโบราณ ภาษาไทย และการใช้ ภาษา ตลอดทั้งด้านวรรณกรรมทุกประเภท

๑๐. **สาขาศาสนาและประเพณี** หมายถึง ความสามารถประยุกต์และ ปรับใช้หลักธรรมศาสนาทางศาสนาเชื่อ และประเพณีดั้งเดิมที่มีคุณค่า ให้เหมาะสมต่อการประพฤติปฏิบัติให้บังเกิดผลดีต่อบุคคลและสิ่งแวดล้อม เช่น การถ่ายทอดหลักศาสนา การบวชป่า การประยุกต์ ประเพณี บุญประเพณีข้าว เป็นต้น

ประเพณี/วัฒนธรรม ในพื้นที่ตำบลนิคมคำสร้อย
อำเภอนิคมคำสร้อย จังหวัดมุกดาหาร

- ๑) ประเพณีบุญกุ่มข้าวใหญ่หรือบุญคุณลาน
- ๒) ประเพณีบุญบั้งไฟ
- ๓) ประเพณีวันสงกรานต์
- ๔) ประเพณีวันเข้าพรรษา
- ๕) ประเพณีวันออกพรรษา
- ๖) ประเพณีบุญข้าวประดับดิน

ประเพณีบุญกุ่มข้าวใหญ่/บุญคุณลาน

บุญกุ่มข้าวใหญ่ เป็นประเพณีบุญฮีตสิบสองคองสิบสี่” เมื่อถึงเดือนยี่ถึงเดือนสามจะมีพิธีบุญกุ่มข้าวใหญ่ ซึ่งก็หมายถึง บุญกองข้าวใหญ่ หรือ“บุญคุณลาน” หมายความว่า การนำข้าวที่นวดแล้วกองขึ้นให้สูง จุดมุ่งหมายของการทำบุญคือ เพื่อร่วมกันจัดหาทุนทรัพย์ให้แก่ทางวัดเพื่อทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา ประการที่สองก็เพื่อจะได้ทำบุญด้วยข้าวในยุ้งของ

ประเพณีบุญบั้งไฟ

บุญบั้งไฟ เป็นประเพณีหนึ่งในฮีตสิบสองเดือนของชาวอีสาน ที่ทำกันในเดือน ๖ ช่วงเข้าสู่ฤดูฝนซึ่งเป็นฤดูทำนา จะมีการจุดบั้งไฟเพื่อ บูชาเทพยดาและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลาย หรือที่ชาวอีสานเรียกกันว่า พญา แถน เป็นการขอให้ฝนตกถูกต้องตามฤดูกาลและทำให้พืชพันธุ์ ธัญญาหารอุดมสมบูรณ์ ในงานประเพณีบุญบั้งไฟ จะมีกิจกรรมหลาย อย่าง ตั้งแต่การจัดขบวนแห่บั้งไฟ การแข่งบั้งไฟและการละเล่นต่างๆ ที่ แสดงถึงวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น เช่น การทอดแหหาปลา การสักสุม ขบวนแข่งแต่งกายสวยงามแบบโบราณ แข่งเป็นกาพย์ให้คติธรรมตาม หลักพระพุทธศาสนา

ประเพณีวันสงกรานต์

สงกรานต์ หมายถึง การส่งท้ายปีเก่า
ต้อนรับปีใหม่ คือ ตั้งแต่ ๑๓ - ๑๕ เมษายน แต่
เดิม วันขึ้นปีใหม่ไทย คือ วันเริ่มปีปฏิทินของไทย
จนถึง พ.ศ. ๒๔๓๑ และได้มีการเปลี่ยนแปลงมา
เป็นวันที่ ๑ เมษายน เป็นวันขึ้นปีใหม่จนถึง พ.ศ.
๒๔๘๓

ประเพณีวันเข้าพรรษา

เข้าพรรษา แปลว่า "พักฝน" หมายถึง พระภิกษุสงฆ์ต้องอยู่ประจำ ณ วัดใดวัดหนึ่งระหว่าง ฤดูฝน พระพุทธเจ้าจึงทรงวางระเบียบการจำพรรษา ให้พระภิกษุอยู่ประจำที่ตลอด ๓ เดือน ในฤดูฝน คือ เริ่มตั้งแต่วันแรม ๑ ค่ำ เดือน ๘ ของทุกปี เรียกว่า "ปฐมาพรรษา"

ประเพณีวันออกพรรษา

ออกพรรษา ตรงกับวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๑ เรียกว่าอย่างหนึ่งว่า “วันปวารณา” หรือ “วันมหาปวารณา” คือวันที่พระสงฆ์ทำปวารณากรรม คือเปิดโอกาสให้ เพื่อนพระภิกษุ ว่ากล่าวตักเตือนกันด้วยเมตตาจิตได้ เมื่อได้เห็น ได้ฟังหรือสงสัย ในพฤติกรรมของกันและกัน

ประเพณีบุญข้าวประดับดิน

บุญข้าวประดับดิน ในวันแรม ๑๔ ค่ำ เดือนเก้า ชาวไทยอีสานจะมีงานบุญสำคัญเกิดขึ้นงานหนึ่ง งานบุญเดือนเก้า ซึ่งจะตรงกับเดือนสิงหาคมของทุกปี โดยจะนำข้าว ปลาอาหาร ของคาว ฯลฯ แบ่งมาอย่างละเล็ก อย่างละน้อย ห่อใบตองเป็น ห่อเล็กๆ นาไปวางไว้ตามโคนไม้ใหญ่หรือตามพื้นดินรอบๆ เจดีย์หรือโบสถ์ เพื่ออุทิศกุศลให้แก่ญาติตายายญาติผู้ล่วงลับไปแล้ว

ข้อมูลปราชญ์ชาวบ้าน หรือ ปราชญ์ท้องถิ่น

ของ

ตำบลนิคมคำสร้อย อำเภอนิคมน้ำอูน จังหวัดมุกดาหาร

แยกตามประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่นดังนี้

สาขาเกษตรกรรม

เกษตรกรรม หมายถึง ความสามารถในการผสมผสานองค์ความรู้ทักษะ และเทคนิคด้านการเกษตรกับเทคโนโลยี โดยการพัฒนาบนพื้นฐานคุณค่าดั้งเดิม ซึ่งคนสามารถพึ่งพาตนเองในสภาวะการณ์ต่าง ๆ ได้ เช่น การทำการเกษตรแบบผสมผสาน การแก้ปัญหา การเกษตร เป็นต้น

ที่	ชื่อ - สกุล	ที่อยู่	ด้านความเชี่ยวชาญ	หมายเหตุ
๑	นายผู คำนนท์	๑ หมู่ ๔	เลี้ยงปลา	
๒	นายพาดิ ยืนยง	๔๔ หมู่ ๔	เลี้ยงกบ	
๓	นายอำพันธ์ พรหมสุพันธ์	๖๕/๑๐ หมู่ ๖	สวนมะขาม	
๔	นายวน หนองแคน	๔๕ หมู่ ๘	เกษตรผสมผสาน	
๕	นางบุญเลื่อน ทราวยทวีป	๔๙ หมู่ ๘	เกษตรผสมผสาน	
๕	นายบุญศรี ลามสาร	๑๔๑ หมู่ ๑๑	เกษตรปราชญ์	

สาขาอุตสาหกรรมและหัตถกรรม (ด้านการผลิตและการบริโภค)

อุตสาหกรรมและหัตถกรรม (ด้านการผลิตและการบริโภค) หมายถึง การรู้จักประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ ในการแปรรูปผลผลิต เพื่อชะลอการเน่าเข้าตลาด เพื่อแก้ปัญหาด้านการบริโภคอย่างปลอดภัย ประหยัด และเป็นธรรมอันเป็น กระบวนการใช้ชุมชนท้องถิ่นสามารถพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจได้ ตลอดทั้งการผลิตและการจัดจำหน่ายผลผลิตทางหัตถกรรม เช่น การรวมกลุ่มของกลุ่มโรงงานยางพารา กลุ่มโรงสี กลุ่มหัตถกรรม เป็นต้น

ที่	ชื่อ - สกุล	ที่อยู่	ด้านความเชี่ยวชาญ	หมายเหตุ
๑	นายบัวลี หนองแคน	๓๖/๖๑ หมู่ ๔	จักสาน	
๒	นายคำแดง นวนสี	๙๘ หมู่ ๖	ช่างไม้	
๓	นางร่อน ศรีอุบล	๗๘ หมู่ ๖	ไม้กวาดดอกหญ้า	
๔	นายทองคำ ศรีอุบล	๗๘ หมู่ ๖	จักสานไม้ไผ่	
๕	นางหอม คำนนท์	๑๐/๑ หมู่ ๗	ทอผ้า	

สาขาอุตสาหกรรมและหัตถกรรม (ต่อ)

ที่	ชื่อ - สกุล	ที่อยู่	ด้านความเชี่ยวชาญ	หมายเหตุ
๖	นางบุญชู คำนนท์	๑๔ หมู่ ๗	จักสานไม้ไผ่	
๗	นายทองพูล พรหมสุรินทร์	๔๐/๑๓๑ หมู่ ๙	จักสานไม้ไผ่	
๘	นางดารา แสนโสม	๘๖ หมู่ ๑๐	ไม้กวาดมะพร้าว	
๙	นางจันทิ ริงปัญญา	๙๒/๑ หมู่ ๑๐	ทอผ้าพื้นเมือง	
๑๐	นางคำไหล คำนนท์	๑๑๘ หมู่ ๑๑	ทอผ้าพื้นเมือง	
๑๑	นายจันลา เสมอจันทร์	๘๓ หมู่ ๑๔	ไม้กวาดดอกหญ้า	
๑๒	นางอรดี บุ่งทอง	๘๕ หมู่ ๑๔	พานบายศรี	

สาขาศาสนา

ศาสนาหมายถึง ความสามารถประยุกต์และปรับใช้หลักธรรมคำสอนทางศาสนาเชื่อและ ถ่ายทอดหลัก
ศาสนากการประยุกต์ ประเพณี เป็นต้น

อ้างอิงจากเวียงจันทน์

ที่	ชื่อ - สกุล	ที่อยู่	ความเชี่ยวชาญ	หมายเหตุ
๑	นายอัม ปุคะศิลป์	๙๕ หมู่ ๑๐	หมอปราหมณ์	
๒	นางบัวเรียน ปกป้อง	๑๖๑ หมู่ ๑๓	สวดสารพันเยะ	
๓	นางเหลียน ทองแสง	๕๑/๓๗๘ หมู่ ๑๓	สวดสารพันเยะ	
๔	นางพุ่มทา คำนนท์	๕๗ หมู่ ๑๓	สวดสารพันเยะ	
๕	นางทองดี หาสุข	๕๒ หมู่ ๑๔	สวดสารพันเยะ	

สาขาวัฒนธรรมและประเพณี

วัฒนธรรมและประเพณี หมายถึง ความสามารถประยุกต์และปรับใช้ในด้านวัฒนธรรมและประเพณี
เป็นต้น

อ้างอิงจากข้อมูลจาก

ที่	ชื่อ - สกุล	ที่อยู่	ความเชี่ยวชาญ	หมายเหตุ
๑	นางประทีน คำสาร	๗๗ หมู่ ๘	หมอลำ	
๒	นายประมวล ปากหวาน	๕๔ หมู่ ๙	ตีกลองยาว	
๓	นายทอง ไชยมณี	๑๒ หมู่ ๙	ตีกลองยาว	
๔	นายกาญจน์ เบญจะมาตร	๒๕ หมู่ ๑๐	หมอแคน	
๕	นายสงค์ ไชยปัญญา	๒๐ หมู่ ๑๐	ลำพญา	